

MODALITĂȚI DE EXPLOATARE A MOȘILOR STĂPÂNITE DE BOIERII PĂIENI*

ILEANA CIOAREC**

Originari din localitatea Paia, de unde familia și-a luat numele, boierii Păieni sunt atestați prima oară în secolul al XVI-lea, când documentele menționează pe un un anume Bodin din Paia, vătaf de plai în anul 1583¹.

Deținătorii unui întins domeniu funciar, Păienii se pot alătura altor familii cu veche și îndepărtată ascendență boierească, probabil dinainte de constituirea statului feudal Țara Românească. Existența domeniului lor este dovedită atât de numeroase diate, testamente, cât și de mai multe hotărnicii, rămase ca mărturie de-a lungul timpului. Reconstituirea acestuia trebuie făcută pornind, în primul rând, de la moșiile din județul Dolj, locul lor de origine, dobândite ca urmare a daniilor, moștenirilor, cât și a unui îndelungat proces de aservire, concretizat prin cumpărări sau cotropiri ale părților de moșie moșnenești.

Această familie boierească a avut proprietăți în aproape toate județele Olteniei: Dolj, Gorj și Mehedinți. În județul Dolj, boierii Păieni au stăpânit următoarele moșii și sate: Gubaucea, Paia, Hunia, Maglavit, Booveni, Cetate, Amzuleștii de Jos, Rojiștea și Apele Vii. Cea mai mare parte dintre moșiile din acest județ au fost cumpărate de Păieni de la diverși boieri și moșneni începând cu secolul al XVII-lea: Gubaucea, Drăgnei, Hunia, Maglavit, Apele Vii, Booveni și Rojiștea. La acestea se adaugă cele pe care le-au obținut prin căsătoria cu femei aparținând altor familii boierești: Gubaucea, Drăgnei, Amzuleștii de Jos și Rojiștea. O parte dintre moșii nu au rămas prea mult timp în proprietatea lor, fiind date ca zestre sau vândute. În această situație s-au aflat moșiile Maglavit, Cetate, Apele Vii și Hunia.

Boierii Păieni au avut moșii și în județul Mehedinți. Acestea au fost obținute prin cumpărare (Iablanița cumpărată de la Maria Băbeanu, fostă Știrbei) sau prin căsătoria reprezentanților săi cu femei aparținând altor familii boierești (Gârla Mare

* Articolul face parte din proiectul de cercetare *Dinamica economică și socială în perioada fanariotă*, inclus în programul de cercetare al Institutului de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolăescu-Plopșor”, Craiova: „Dezvoltarea economico-socială, politică și culturală a Olteniei istorice, condiția integrării în comunitatea euroregiunilor”.

** Cercetător științific III, dr., Institutul de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolăescu-Plopșor”, Craiova, al Academiei Române; e-mail: ileanacioarec@yahoo.com

¹ Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova. Secolele XIV-XVII*, București, Editura Enciclopedică Română, 1971, p. 200; Marcel Romanescu, *Ceva despre Brădești*, în C. D. Fortunescu, G. D. Florescu, Marcel Romanescu, *Două neamuri oltene: Creșștii și Brădeșștii*, Craiova, 1944, p. 58.

dobândită în urma căsătoriei lui Fotache Păianu cu Bălașa Vlădăianu). Posesiunile de la Iablașița și Gârla Mare nu au rămas decât o scurtă perioadă de timp în stăpânirea lor. Prima a fost vândută lui Constantin Haralambie, iar cea de a doua a fost dată de Costache Păianu ca zestre fiicei sale, la căsătoria acesteia cu Dincă Izvoranu.

Țăranii clăcași de pe moșiile aflate în proprietatea boierilor Păieni aveau numeroase obligații față de aceștia. Relațiile dintre stăpânii moșiilor și locuitorii acestora sunt puse în evidență de reglementările juridice de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și din secolul al XIX-lea. Ei trebuiau să presteze claca și dijma așa cum fuseseră stabilite de Legiuirea Caragea² și de Regulamentul Organic³.

² Această legiuire menținea claca de 12 zile pe an, dar lăsa stăpânului libertatea de a încheia învoielii agricole și pentru mai puține zile, iar clăcașului posibilitatea de a plăti cele 12 zile tot cu un zlot, în cazul în care stăpânul nu avea nevoie de lucru și consimțea să ia claca în bani. Stăpânul nu-și putea duce clăcașii la lucru pe alte moșii ale sale la o distanță mai mare de 2–3 ore de moșia pe care locuiau. Clăcașul, care folosea pământul moșiei, trebuia să dea din toate produsele dijma în natură: din grâu și din orz din zece clăi una (inclusiv transportul la aria stăpânului), din fân din zece clăi una, din porumb din zece banițe una. Clăcașul care avea vie urma să dea dijma (otaștină) din 20 de vedre de vin una în natură, iar în bani numai pe bază de învoială. Clăcașii care aveau oi (stâni), pe care le țineau în cursul verii pe moșie, erau obligați să dea brânză sau bani, după învoială, iar pentru locul (perdeaua) unde fătau oile și unde se hrăneau și să-și facă moară pe moșie, fără învoială și plată (*Legiuirea Caragea*, ediție critică, București, Editura Academiei Române, 1955, pp. 44–48; Ilie Corfus, *Agricultura Țării Românești în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, București, Editura Academiei Române, 1969, pp. 13–14; A. Oțetea și G. Oțetea, *Țăranii sub regimul Regulamentului Organic*, în „Studii și articole de istorie”, vol. I, 1956, pp. 136–150).

³ Potrivit noii legiuri, clăcașul era îndatorat să lucreze proprietarului pe moșia căruia locuia 12 zile de clacă (4 primăvara, 4 vara și patru toamna) pe an, cu plugul sau cu carul, dacă le avea, precum și cu numărul legal de vite de muncă. Cel care nu avea vite de tracțiune urma să lucreze zilele clăcii cu mâinile. Clăcașul trebuia să dea stăpânului dijma din produsele obținute de pe pogoanele de fâneată și arătură și anume una din zece (zeceiuală), afară de cazul când pentru această dijma s-ar fi încheiat între clăcași și proprietari învoielii speciale. Singurul teren scutit de dijma rămânea grădina casei. Tot această lege menținea între îndatoririle fiecărui clăcaș ziua de plug, pe care urma să o lucreze pe moșia unde locuia, precum și carul de lemne pe care trebuia să-l taie din pădurea moșiei și să-l ducă proprietarului, la o distanță care nu putea depăși 6 ore de drum. Dacă proprietarul nu avea pădure pe moșie, clăcașul urma să-i transporte, în locul lemnului, un car de fân sau o cantitate de 500 de ocale de grăunțe sau 50 de vedre de băutură. Clăcașul fără vite de muncă urma să lucreze cu mâinile 3 zile pentru ziua de plug și alte trei zile în locul carului de lemne, dar putea să le plătească și în bani. Dacă proprietarul nu avea nevoie de munca clăcașilor săi, putea să perceapă zilele de muncă în bani, la prețul oficial, care urma să fie stabilit de Obșteasca Adunare la intervale de trei ani. Clăcașul care avea vie urma să dea dijma (otaștină) din 20 de vedre de vin una. Proprietarul deținea, în continuare, monopolul asupra desfacerii băuturilor, cărnii și articolelor de băcănie, precum și pe cel al exploatării morilor, pădurilor, heleșteelor. Se desființa doar darea pe stupi (*Regulamentul Organic intrupat cu legiuirile din anii 1831, 1832 și 1833 și adăogat la sfârșit cu legiuirile de la anulul 1834 pân acum, împărțite pe fiecare an, precum și cu o scară deslușită a materiilor, acum a doua oară tipărit cu slobzenia înaltei stăpâniri în zilele prea înălțatului prinț și domn stăpânitor a toată Țara Românească Gheorghe D. Bibescu Voevod*, București, 1847, pp. 74–78; Ilie Corfus, *Agricultura Țării Românești în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, p. 78–79; idem, *Agricultura în Țările Române 1848–1864. Istorie agrară comparată*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982, pp. 23–24.

Aceste învoieli agricole practicate difereau de la o zonă la alta, de la o localitate la alta și de la o moșie la alta.

Pe moșia **Cetate**, în anul 1780, clăcașii erau nevoiți să presteze claca, câte 12 zile de pe an (trei zile primăvara, trei vara și trei toamna) și să dea dijma (a zecea parte) din toate produsele pe care le obțineau. Erau exceptate de la dijma legumele pe care ei le obțineau în grădinile din jurul casei. În cazul în care proprietarul nu avea nevoie de munca locuitorilor de pe moșie cei din urmă trebuiau să-i plătească câte un zlot pe an. Sătenilor nu li se permitea să vândă fără acordul proprietarului nici vinul și rachiul pe care îl obțineau. Trebuiau să mai achite anual biv vel clucerului Barbu Păianu câte doi lei pentru fiecare capră pe care o dețineau și 3 lei pentru stupi. În cazul în care pe moșie exista o baltă clăcașii aveau voie să pescuiască, dând proprietarului dijma din peștele obținut⁴.

În anul 1843, cei 30 de clăcași de pe moșia **Amzuleștii de Jos** erau obligați să presteze claca, câte 12 zile pe an. În cazul în care nu puteau să o efectueze, erau nevoiți să achite proprietarului o sumă de bani. În afara acestor zile, sătenii trebuiau să are și să cosească un anumit număr de pogoane. Ei mai aveau obligația de a da medelniceresei Stanca Păianu, anual, câte un car de lemne și o litră de brânză. Din toate produsele pe care le obțineau în urma exploatării pământului, clăcașii erau datori să dea zeciuală (dijma). Pentru a li se permite să-și pășuneze vitele pe islazul proprietarului trebuiau să plătească o taxă de ierbărit. Astfel pentru o vită mare achitau 3 lei, pentru o oaie 10 parale și pentru un porc 60 de parale⁵. Nemulțumiți de obligațiile la care erau supuși de către proprietar, clăcașii de pe această moșie la sfârșitul anului 1843 s-au revoltat, dând foc la patru șire de fân ale medelniceresei Stanca Păianu. De teamă ca starea de revoltă a sătenilor să nu ia amploare, în 16 decembrie 1843, Ștefan Mănăstiriceanu, subcârmuitorul plășii Câmpul s-a adresat Ocârmuirii județului Dolj cerându-i să intervină și să găsească pe autorii incendiului⁶.

În același an 1843, clăcașii de pe moșia **Rojiștea** au încheiat un contract de învoieli cu proprietarul Nicolae Păianu. Potrivit acestuia ei trebuiau să presteze către proprietar cele 12 zile de clacă. Pe lângă acestea, sătenii aveau obligația de a ara cu plugurile și a treiera un anumit număr de pogoane legiuite. Cei care dețineau animale trebuiau să are și să treiere câte cinci zile, iar ceilalți câte două zile. După recoltarea și dijmuirea grâului, clăcașii aveau datoria de a transporta „câte o povară din el” până la schelele de la Bechet și Calafat. Cei care aveau vie și doreau să comercializeze vinul obținut erau nevoiți să muncească încă două zile pe lângă cele 12 zile de clacă. Pentru aș putea pășuna animalele pe islaz, sătenii trebuiau să plătească câte 3 lei de vita mare, 22 de parale pentru oi și capre și 60 de parale pentru porci. Din toate produsele pe care le obțineau, cu excepția fânului, cei 130 de

⁴ *Documente privind relațiile agrare în secolul al XVIII-lea*, vol. I Țara Românească (comitet de redacție: V. Mihoarea, Șerban Papacostea, Florin Constantiniu), București, Editura Academiei Române, f. a., pp. 664-665.

⁵ SJAN Dolj, Prefectura județului Dolj, Serviciul Administrativ, dosar 29/1843, f. 242v.

⁶ *Ibidem*, dosar 5/1843, f. 1305.

clăcași aveau obligația de a da proprietarului a zecea parte din ele. Din fân erau datori să dea din cinci plaste una⁷. Drepturile și obligațiile stipulate în contractul de învoielă agricole încheiat de Nicolae Păianu cu clăcașii au rămas în vigoare până în anul 1859.

La 12 august 1859, S. V. Păianu a făcut cunoscute noile reguli pe care clăcașii de pe moșia sa Rojiștea trebuiau să le îndeplinească începând cu prima lună a anului 1860. Sătenii nu aveau voie să lucreze nici o suprafață de teren agricol până ce acesta nu era măsurat de către proprietar sau de reprezentantul acestuia. După măsurare, fiecare teren, pe care clăcașii urmau să-l primească în exploatare, era înscris într-un registru al proprietății, specificându-se întinderea sa și locul în care era situat. În cazul în care clăcașii nu se supuneau, întreaga producție pe care o obțineau revenea proprietarului, fără ca ei să aibă dreptul la despăgubire⁸. În afara pământului destinat lucrărilor agricole fiecare locuitor urma să primească câte patru sute de stânjeni pentru casă, grădină și curte. Sătenii de pe moșia Rojiștea erau obligați să presteze către proprietar cele 12 zile de clacă și să-i dea dijma din toate produsele obținute de pe pogoanele de fâneață și arătură. În cazul în care chiriașii dispuneau de grădină, care nu intra în cele patru sute de stânjeni, ei erau datori să plătească, anual, 15 lei și 30 de parale și să dea două ocale de ceapă, cincizeci de căpățâni de usturoi, douăzeci și cinci de fire de praz, cinci căpățâni de varză, douăzeci și cinci de castraveți, douăzeci și cinci de ardei.

O situație asemănătoare se petrecea și în cazul în care locuitorii dispuneau de mai mult pământ, decât cei patru sute de stânjeni legiuți. În acest caz ei trebuiau să presteze către stăpân câte două zile de clacă, fie cu mâinile, fie cu animalele. În cazul în care nu puteau să le efectueze le achitau în bani⁹. Pentru pogoanele legiuite, clăcașii erau obligați să are primăvara și toamna câte două pogoane. Trebuiau să transporte în numele proprietarului câte cinci sute de ocale de produse până la schela Bechet.

Pentru a-și crește și a-și întreține vitele necesare muncilor agricole locuitorii de pe această moșie erau nevoiți să se înțeleagă cu proprietarul pentru pășunat, plătind taxe care erau diferite în funcție de fiecare animal. Astfel, ei erau obligați să plătească câte patru lei și douăzeci de parale pentru o vită mare, câte treizeci de parale și o litră de brânză pentru o oaie sau o capră, douăzeci de parale pentru un ied sau un miel, trei lei și douăzeci de parale pentru un rămător. În cazul în care clăcașii nu țineau oile în stânele de pe moșia Rojiștea ei nu mai aveau datoria de a da proprietarului litra de brânză. Erau exceptați de la plata taxei de ierbărit purceii de șase luni și porcul de Crăciun¹⁰.

Dijma din cerealele obținute de pe pogoanele legiuite locuitorii erau obligați să o dea în snopi și nu în boabe. Tot ei erau datori să treiere snopii și să transporte recolta până la curtea proprietarului. Pentru tutunul pe care îl cultivau erau obligați

⁷ *Ibidem*, dosar 29/1843, ff. 221–222.

⁸ *Problema țărănească în Oltenia în secolul al XIX-lea. Documente*, București, 1967, pp. 368–369.

⁹ *Ibidem*, p. 369.

¹⁰ *Ibidem*.

să-i plătească lui S. V. Păianu câte 64 de lei și 32 de parale. În cazul în care clăcașii refuzau să îndeplinească obligațiile stipulate în noul contract ei urmau să fie aspru pedepsiți și obligați să-l despăgubească pe proprietar pentru pagubele suferite.

În anul 1863, mai mulți clăcași de pe moșia Rojiștea s-au plâns Subprefecturii Jiului de Jos pretextând că Nicolae Păianu le-a închis nou bivoli și un cal pe motiv că i-a găsit păscând în pădurea sa. Reclamanții mai susțineau că li s-a cerut să plătească câte patru sfanți de fiecare pentru a le fi eliberate animalele. Subprefectul deplasându-se la fața locului a constatat că proprietarul moșiei în loc să ducă vitele la oborul de gloabă a preferat să le închidă în curtea sa. Deși i-a cerut lui Nicolae Păianu să elibereze vitele, acesta a refuzat. Acest lucru l-a determinat pe subprefect să se adreseze prefectului județului Dolj cerându-i să ia măsuri urgente pentru ca sătenii să-și primească vitele înapoi. În cazul în care proprietarul ar fi refuzat să înapoieze animalele clăcașilor, el era obligat să le ducă la oborul de gloabă și să restituie cei patru sfanți¹¹.

În anul 1831, clăcașii de pe moșia **Gubaucea** trebuiau să îndeplinească numărul de zile de clacă stabilit de Leguirea Caragea (12). În cazul în care nu puteau să le realizeze erau obligați să plătească 12 taleri. În afară de zilele de clacă ei trebuiau să transporte un car de lemne până la casa proprietarului. În cazul în care nu puteau să facă acest lucru ei erau obligați să plătească câte 5 taleri¹². Sătenii de pe moșia Gubaucea aveau datoria ca să are proprietarului primăvara și toamna mai multe pogoane¹³. Tot ei erau obligați ca din toate produsele pe care le obțineau în urma cultivării pământului să achite medelnicerului Fotache Păianu și lui Teodorache Păianu a zecea parte din ele. Dijma era achitată, cu excepția fânului, în natură. Pentru fân trebuiau să achite dijma în bani¹⁴. Clăcașii trebuiau să dea celor doi proprietari un miel, un suhat de brânză și 2–3 găini¹⁵. Numărul de zile de clacă pe care trebuiau să le presteze clăcașii a rămas același și peste doi ani, însă aceștia nu mai puteau să le plătească în bani în cazul în care nu puteau să le efectueze¹⁶. În anul 1854, Costache Păianu a arendat moșia sa Gubaucea împreună cu via de pe ea pe o perioadă de șase ani lui Petrache Gârleșteanu. Prin contractul de arendă, arendașul era obligat să întrețină via în bune condiții, primind însă dreptul a se folosi de tot rodul acesteia.

În anul 1860, atunci când s-a încheiat perioada de arendare a moșiei, Costache Păianu verificând starea în care se găsea via a constatat mai multe nereguli. La 31 octombrie 1860, el s-a adresat prefectului județului Dolj cerându-i să-l determine

¹¹ SJAN Dolj, Prefectura județului Dolj, Serviciul Administrativ, dosar 40/1863, f. 308.

¹² SJAN Mehedintși, Prefectura județului Mehedintși, Serviciul Administrativ, dosar 17 (1847)/1831, ff. 302–308; Nicolae Chipurici, *Un secol din viața satelor mehedintșene 1800–1907. Catalog de documente*, vol. I, București, 1982, p. 78.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*, p. 79.

¹⁵ *Ibidem*, pp. 79–80.

¹⁶ SJAN Mehedintși, Prefectura județului Mehedintși, dosar 1 (1160)/1863, ff. 373–378; Nicolae Chipurici, *op. cit.*, p. 116.

pe arendaș să-l despăgubească pentru pagubele produse. În reclamație, proprietarul moșiei Gubaucea preciza că via era uscată deoarece Petrache Gârleșteanu nu o îngropase pe timpul iernii și nu o tăia în mod corespunzător¹⁷. La 7 noiembrie același an, Al. Locusteanu, subprefectul plășii Dumbrava deplasându-se la fața locului a constatat că via era aproape uscată deoarece degerase pe timpul iernii, iar gardul ce o înconjura era distrus în întregime. La 15 noiembrie 1860, subprefectul a elaborat un raport referitor la ceea ce constatase la fața locului pe care ulterior l-a înaintat prefectului județului. Acest raport pe lângă informațiile despre starea în care se afla via conținea și referiri la despăgubirea lui Costache Păianu¹⁸.

În anul 1831, clăcașii de pe moșia **Paia** trebuiau să îndeplinească numărul de zile de clacă stabilit de Leguirea Caragea (12) și să transporte un car de lemne până la casa proprietarului. În cazul în care nu puteau să îndeplinească această sarcină sătenii erau obligați să plătească 3 taleri¹⁹. Mai aveau datoria ca să are proprietarului primăvara și toamna mai multe pogoane²⁰. În afară de clacă, sătenii trebuiau să dea medelnicerului Teodorache Păianu și dijma din toate produsele pe care le obțineau²¹. În afară de dijmă, clăcașii aveau obligația de a da anual un miel, 10–15 ocale de brânză, 2–3 găini²². Numărul de zile de clacă pe care trebuiau să le presteze a rămas același și peste doi ani. În cazul în care nu puteau să le efectueze erau obligați să plătească o anumită sumă de bani stabilită de proprietar.

În decembrie 1855, paharnicul Nicolae Păianu a arendat moșia Paia împreună cu pădurea pe o perioadă de treisprezece ani lui Colabin Știanu. Pentru moșie paharnicul urma să primească anual suma de 180 de galbeni austrieci iar pentru pădure 2 300 de galbeni. Potrivit contractului de arendă încheiat, arendașul avea numeroase drepturi și îndatoriri. Astfel, el primea dreptul de a lua tot venitul de pe moșie. În ceea ce privește obligațiile, arendașul era dator să termine de construit pe moșie casa pe care proprietarul începuse să o ridice. În cazul în care paharnicul Nicolae Păianu ar fi venit la moșie, Colabin Știanu era obligat să-i asigure cele trebuincioase hranei. Referitor la pădurea de pe moșie, contractul de arendă stipula că arendașul era dator să permită să se taie doar copacii uscați. Dacă ar fi fost nevoie de noi suprafețe agricole, arendașul primea dreptul de a tăia toate rădăcinile și copacii mici situați în marginea pădurii celei mici²³.

În anul 1781, clăcașii de pe moșia **Iablanita, județul Mehedinți** erau datori să presteze către Iordache Păianu biv vel clucer câte 12 zile de clacă. În cazul în care nu puteau să le realizeze erau obligați să plătească câte un zlot. Dacă

¹⁷ SJAN Dolj, Prefectura județului Dolj, Serviciul Administrativ, dosar 19/1860, f. 331.

¹⁸ *Ibidem*, f. 328, 330.

¹⁹ SJAN Mehedinți, Prefectura județului Mehedinți, Serviciul Administrativ, dosar 17 (1847)/1831, pp. 302–308; Nicolae Chipurici, *op. cit.*, p. 78.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ SJAN Mehedinți, Prefectura județului Mehedinți, dosar 1 (1160)/1833, ff. 373–378; Nicolae Chipurici, *op. cit.*, pp. 116–117.

²² *Ibidem*, pp. 79–80.

²³ SJAN Dolj, Colecția Documente, Pachet CXLIV/49, f. 1.

proprietarul nu avea nevoie „de lucru pe moșia aceia ce șed acești locuitori” el putea să-i ducă să efectueze cele 12 zile de clacă pe o altă moșie a sa.

În afară de clacă, sătenii era obligați să dea stăpânului dijma (zeciuiala) din toate produsele obținute în urma exploatării moșiei. Astfel, din porumb clăcașii trebuiau să achite Iordache Păianu câte patru băniți, banița cântărind câte 22 de ocale, iar din fân din zece clăi una. Erau exceptate de la dijmuire produsele obținute în grădinile din jurul casei. Nu aveau voie să dețină băcănii sau să vândă vin decât numai după ce-i plăteau proprietarului câte un taler pentru fiecare bute de vin pe care o obțineau. Le era interzis să-și pășuneze animalele în pădurile de pe moșie oprite pe seama boierilor Păieni și să pescuiască în heleșteu. În cazul în care pe moșie exista o baltă, clăcașii aveau dreptul de a pescui în ea, fiind însă obligați să dea proprietarului zeciuiala din peștele prins.

Pentru a-și crește și a-și întreține vitele necesare muncilor agricole țăranii de pe această moșie au fost nevoiți să se înțeleagă cu proprietarul pentru pășunat, în schimbul achitării unor taxe. Astfel, pentru o oaie trebuiau să plătească câte un taler iar pentru o capră câte doi bani. Erau exceptați de la plata taxei de ierbărit doar rămătorii care însă nu puteau fi pășcuți în pădurea proprietarului decât dacă încheiau o înțelegere cu acesta.

În cazul în care clăcașii și-ar fi instalat stânele de oi pe această moșie erau nevoiți să achite o nouă taxă pe care proprietarul putea să o perceapă fie în bani, fie în produse. Dacă oile pe care le dețineau țăranii fătau pe moșia Iablanța, ei erau obligați să-i dea clucerului Iordache Păianu câte un miel și câte un taler.

Mai trebuiau să-i dea anual biv vel clucerului Iordache Păianu și câte trei bani pentru fiecare stup pe care îl dețineau²⁴.

În anul 1831, clăcașii de pe partea din moșia **Gârla**, aflată în stăpânirea lui Fotache Păianu, erau obligați să presteze cele 12 zile de clacă care fuseseră stabilite de Leguirea Caragea (12)²⁵. Numărul de zile de clacă pe care trebuiau să le presteze clăcașii a rămas același și în anul 1833²⁶. La 28 iulie 1834, Petrache Batoțeanu, arendașul părții din Gârla a lui Fotache Păianu, a mutat cu forța aici 24 de case de pe moșia lui Costache Otetelișanu. Cei care au încercat să se opună au fost aspru pedepsiți. În documentele emise în această perioadă care se referă la mutarea cu forța a clăcașilor, se precizează că plăcintarul Neagoe care refuzase „așa de rău a fost bătut încât l-au dus cu carul”²⁷. Cele 24 de familii mutate s-au adresat ocârmuitorului județului Mehedinți cerându-i să intervină și să-l determine pe arendaș să le permită să se reîntoarcă pe partea de moșie a lui Costache Otetelișanu. Ocârmuitorul a cerut subocârmuitorului să nu ia nicio atitudine deoarece: „Fotache Păianu este socrul

²⁴ *Documente privind relațiile agrare în secolul al XVIII-lea*, vol. I, pp. 673-675.

²⁵ SJAN Mehedinți, Prefectura județului Mehedinți, Serviciul Administrativ, dosar 17 (1847)/1831, ff. 251-253; Nicolae Chipurici, *op. cit.*, p. 70.

²⁶ SJAN Mehedinți, Prefectura județului Mehedinți, dosar 1(1160)/1833, f. 350-351; Nicolae Chipurici, *op. cit.*, p. 114.

²⁷ Ion Stângă, *Comuna Gârla Mare județul Mehedinți. Istoria unei așezări dunărene*, Drobeta Turnu Severin, Editura Tipografic Radical, 2015, p. 57.

stolnicului Iancu Otetelișanu, fiul lui Costache și că până la urmă se vor înțelege ei²⁸. La 10 august 1834, cele 24 de familii de clăcași s-au plâns din nou ocârmuitorului susținând că, în ziua de Sfântul Gheorghe, Costache Otetelișanu, cu ajutorul dorobanților fratelui său, care era ispravnic de județ le-a incendiat bordeiele și i-a dus înapoi pe partea sa de moșie din Gârla. Clăcașii mai reclamau că de la Sfântul Gheorghe erau nevoiți să facă clacă pentru ambii proprietari ai moșiei Gârla, iar în cazul în care refuzau erau aspru pedepsiți. Cereau să li se facă dreptate, în caz contrar urmând să fugă de pe moșie. La sfârșitul lunii august 1834, serdarul Costache Otetelișanu s-a adresat Vorniciei din Lăuntru susținând că 30 de familii de pe partea sa de moșie au fugit pe moșia lui Fotache Păianu și a cerut sprijin pentru a-i putea readuce²⁹. În octombrie același an, 20 de familii de clăcași au fost readuse cu forța pe moșia lui Costache Otetelișanu. În aceeași lună, împăciuitorii satului Gârla Mare s-au plâns Ocârmuirii județului Mehedinți susținând că deși pe clăcașii strămutați au reușit să-i readucă pe moșia lui Costache Otetelișanu, pe arendașul Petrache Batoșeanu nu pot să-l aducă deoarece „stă închis în casă și ne amenință cu moartea”³⁰.

Numeroasele moșii pe care boierii Păieni le-au deținut în județele Dolj și Mehedinți, precum și numărul mare de clăcași de pe acestea demonstrează atât calitatea lor de mari boieri (stăpâni funciari), cât și rolurile economice și sociale importante pe care le-au jucat în societatea românească.

THE EXPLOITATION OF THE ESTATES OWNED BY PĂIANU BOYARS

(*Abstract*)

Born in the locality of Paia, from which the family took the name, Păianu boyars were first attested in the 16th century, when the documents mention a certain Bodin from Paia, a bailiff on a field, in 1593.

The landlords of a wide landed property, Păianu boyars belong to a list with old boyar families, with an ancient ascending line, which goes probably way before the constituting of Wallachia feudal state. The existence of the estate is proven by both numerous testaments and decisional documents, which have been preserved along the time.

This boyar family had lost of properties in almost all the counties of Oltenia: Dolj, Gorj and Mehedinți. In Dolj County, they owned the estates and the villages of: Paia, Hunia, Maglavit, Booveni, Cetate, Amzuleștii de Jos and Apele Vii. Another county where they had estates was Mehedinți. These estates were either bought (Iablanița) or obtained after some of the representatives married women that belonged to other boyar families (Gârla Mare).

²⁸ *Ibidem*, pp. 57–58.

²⁹ SJAN Mehedinți, Prefectura județului Mehedinți, Serviciul Administrativ, dosar 27/(6306)/1834, f. 151.

³⁰ *Ibidem*, f. 296; Ion Stângă, *op. cit.*, p. 58.

The socmen from the estates of Păianu boyars had numerous obligations on addressing their masters. The relations between the owners of the estates and the people dwelling on them are evidenced by the legal regulations from the end of the 18th century and the 19th century. They needed to work the corvee and to sharecrop, as there had been stipulated in the Law of Caragea and the Organic Regulation. These farming services could be different from one area to another, from one locality to another, or one estate to another.

The numerous estates from the property of Păianu boyars, and the great number of socmen that worked on them, demonstrate the important economic role that he played in the Romanian society.

Keywords: the exploitation, the socmen, Păianu boyars, the landlords, boyar family.